

FIATALOK MENTORÁLÁSÁNAK KUTATÁSA

Fejes József Balázs, Kasik László, Kinyó László

SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Az utóbbi években Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban egyre szélesebb körben alkalmazzák a mentorálást hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok körében, a tevékenység megjelenésével párhuzamosan pedig a pedagógiai szempontú vizsgálatok is megkezdődtek. Bár hazánkban is megjelentek olyan kezdeményezések, amelyek önállóan vagy egyéb beavatkozásokkal kombinálva a mentor-mentorált viszonyban rejlő lehetőségek kihasználására törekednek, a mentorálás tudományos igényű megközelítése napjainkig nem tartozott a hazai kutatások főáramába. A vizsgálandó terület pedig több kutatási kérdés megfogalmazására is lehetőséget ad: (1) mely célcsoport számára kínálhat előnyöket a támogatás e formája, illetve (2) milyen eredményeket várhatunk a mentori kapcsolattól.

Előadásunkban a fogalmi keretek tisztázását követően a mentori tevékenység hatását, illetve a mentor-mentorált kapcsolatot befolyásoló tényezőket elemezzük. A nemzetközi szakirodalom empirikus vizsgálatai alapján számos következtetést is megfogalmazunk arra vonatkozóan, hogy hazánkban mely területeken várhatunk pozitív eredményeket e tevékenységtől.

A mentorálás területén a kilencvenes években végezték az első, tudományos normáknak megfelelő hatásvizsgálatot. A programnak főként a droghasználat és az iskolai hiányzás esetében voltak kimutatható eredményei, de kedvező hatását a szociális kapcsolatok és az iskolai kompetenciaérzet területén is azonosították (Tierney, Grossman és Rech, 1995). E kutatás számos további empirikus vizsgálat megindítását ösztönözte, melyek a legkülönbözőbb területeken mutattak ki jótékony hatást (pl. antiszociális viselkedésformák csökkenése, mentális egészség védelme). A nemzetközi eredmények áttekintéséből kirajzolódó kép alapján a mentorálásnak elsősorban preventív szerep tulajdonítható.

Bár nem ismerjük pontosan a mentorálás pozitív eredményekhez vezető hatásmechanizmusait, az empirikus kutatások számos tényezőt feltártak, amelyek döntő jelentőségűnek bizonyulhatnak a mentor és a mentorált kapcsolatában. E tényezők közül a kapcsolat időtartamát, az érzelmi viszonyt, valamint a programszervezés szerepét elemezzük részletesen.

A mentori tevékenység empirikus vizsgálatában számos kritikus kérdés megválaszolatlan, a hazai mentorprogramok terjedésének ismeretében azonban nem hagyhatjuk figyelmen kívül az eddigi eredményeket. A mentorálással foglalkozó nemzetközi szakirodalom az alábbi kérdések megválaszolásával nyújt támpontokat a hazai oktatáskutatók számára: (1) mely célcsoport esetében várhatunk eredményt a mentorálástól, (2) a programok mely elemei játszanak alapvető szerepet a tevékenység hatékonyságában, illetve (3) a hatásvizsgálatoknak milyen akadályokat kell leküzdeniük. A kutatási terület eddigi eredményei azt jelzik számunkra, hogy a hazai kezdeményezéseknél olyan szofisztikáltabb megközelítésekre van szükség, amelyek a fejlesztő programok kidolgozása mellett a sajátos nevelési igényű tanulók számára szükséges módszertani megoldások terjedéséhez is hozzájárulhatnak.